

РОЗДІЛ 5
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

СТРАТЕГІЇ МОДЕЛЮВАННЯ ДИСКУРСУ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
СТАРШОКЛАСНИКІВ

Гіль Юлія

*здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
факультету української та іноземної філології
Університету Григорія Сковороди в Переяславі.*

Науковий керівник:

Кардаш Лариса

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української лінгвістики і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав*

Сучасна освітня парадигма все більше акцентує увагу на особистісно орієнтованому підході, який передбачає не лише засвоєння знань, але й активне конструювання власного «Я» в освітньому середовищі. Одним із ключових напрямів цього процесу є формування професійної ідентичності – складного, динамічного феномена, що передбачає усвідомлення особистістю свого майбутнього місця у професійному світі. В умовах швидких змін на ринку праці, зростання вимог до комунікативної компетентності та необхідності гнучкої самопрезентації особливої актуальності набуває дослідження дискурсивних стратегій як інструментів формування цієї ідентичності.

У лінгвістичному та психолінгвістичному аспектах дискурс розглядається як цілісний процес породження, інтерпретації й функціонування мовлення в соціокультурному контексті. Професійна ідентичність, у свою чергу, є результатом складної взаємодії індивідуального досвіду, культурних моделей і мовленнєвої поведінки. Отже, моделювання дискурсу – це не лише мовленнєва практика, але й

педагогічна технологія, яка сприяє свідомому самовизначенню учнів у професійному полі.

У педагогічному процесі науковці виокремлюють декілька типів дискурсивних стратегій ([1], [2] й ін.), що можуть бути застосовані з метою формування професійної ідентичності старшокласників.

Іntenціональна стратегія спрямована на актуалізацію мотивів, потреб та цінностей учня у професійному самовизначенні. У цьому контексті ефективним є застосування мотиваційних промов, публічних виступів, дебатів, що дозволяють учням формулювати власні цілі та позиціонувати себе в межах певної професійної ролі.

Наративна стратегія передбачає використання особистих історій, біографічних елементів, що репрезентують шлях до професії. Завдяки створенню власних життєвих і професійних наративів (есе, щоденникові записи, інтерв'ю з представниками професій), учень рефлексує власні установки, інтереси та сумніви, що є необхідною умовою ідентифікації з професійною спільнотою.

Інтерактивна стратегія фокусується на діалогічному характері дискурсу. Заохочення до участі в профільних клубах, модельних комунікаціях (рольових іграх, симуляціях), дискусіях з експертами дозволяє учням засвоїти специфічну мовленнєву практику професій, що їх цікавлять, та інтеріоризувати професійну етику і поведінку.

Рефлексивна стратегія сприяє усвідомленню учнем особистих змін, пов'язаних із професійним вибором. Аналіз власних виступів, участь у портфоліо-проектах, самооцінка комунікативної ефективності – усе це формує здатність до критичного осмислення власної професійної траєкторії.

Ефективність моделювання дискурсу значною мірою залежить від низки педагогічних умов, з-поміж яких ефективними вважаємо: створення освітнього середовища, відкритого до багатоголосся, де учень може вільно висловлювати думки, сумніви та гіпотези щодо власного майбутнього; варіативність форм і жанрів комунікації (від академічного есе до соціальних мереж), що дозволяє охопити ширший спектр комунікативних ресурсів; підготовка педагогів до фасилітації комунікативного середовища, орієнтованого на розвиток суб'єктної позиції учня.

Отже, стратегії моделювання дискурсу є не лише засобом мовленнєвої соціалізації, але й потужним інструментом формування професійної ідентичності старшокласників. Успішна реалізація цього підходу в освітньому процесі вимагає інтеграції психолого-педагогічних, лінгвістичних і культурологічних аспектів, а також орієнтації на розвиток рефлексивного та критичного мислення школярів. Саме через дискурс старшокласник здобуває здатність заявити про себе у професійному світі – і, тим самим, осмислено стати його частиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chefneux G. Professional Identity in Narratives. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. Volume 14. 2022. Issue 2. URL: https://sciendo.com/article/10.2478/ausp-2022-0017?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 30.04.25 р.).
2. Urzúa A., Vásquez C. Reflection and professional identity in teachers' future-oriented discourse. *Teaching and Teacher Education*. Volume 24, Issue 7. 2008. P. 1935-1946. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X08000668#preview-section-abstract> (дата звернення: 29.04.25 р.).